

Ljubezen in sovraštvo.

(Povest. — Piše Josip Bekš.)

X.

Veliko in kot navadno svetlo solnce je vstajalo drugo jutro tam daleč iznad snežnih Gorjancev. A to solnce ni bilo več ono poletno solnce, ki je klicalo škranjčka k petju, ki je odpiralo očesca zaspanim rožam: ne, bilo je brez dobrodejne gorkote, to solnce je bilo mrtvo in mrzlo jesensko solnce.

Gjuro se je zbudil ter stopil pred kočo, ne da bi se ozrl na poleg sebe spečega Marka. Skoro stresel se je ter siknil:

„Zima — — —. Alah, kjer se je rodil tvoj prerok, cvetè večna pomlad. A tu nad gjavri visi tvoje prokletstvo. Alah, ne pusti svojega sina umirati mraza in lakote! Hranim jih svetle in suhe zlatnike, toda ti zlatniki mi ne dadó gorkote in hrane. Alah!“

Tam nad horizontom pa se je pojavilo troje jezdecev, ki so v lahнем diru jezдили proti Gjurovi koči.

„Gredó, ha, gredó. Marko še smrči kot medved. Prav tako!“ Zadovoljno si je mél roki. Jezdci so za trenutek postali. Dva sta ostala na mestu, tretji pa je dirjal proti koči.

„Alah naj ti dá dve življenji tvojega otca — ali si prišel na kupčijo z vinom?“

S hropečega belca, ki je bila kaj lepa in iskra žival, je stopil z zadovoljnim nasmehom Brtoncelj.

„Gjuro, težko je šlo, toda vjel šem ju.“

Molčé sta si podala roki.

Ta Brtoncelj ni bil več oni Brtoncelj z Gričevja. Za pasom se mu je svetlikal handžar in dva samokresa. Ogrnjen je bil v dolgo dopetačo suktnjo — le klobuk je bil še starega kranjskega pokoljenja.

Privezal je belca h kotu ter potrkal Gjuru na ramo.

„Ognjin prijezdi za nami. Zdi se mu, tako mi je rekel v Lešicah, da so nam na sledu. Pa nič hudega! Kje imaš Marka? Kako — ali si ga pridobil?“

„Govori tišje! Marko je moj — v koči leži in spi.“

„Dobro, kaj pa vino? Vse vredil?“

„Bodí brez skrbi! Alah je sicer prepovedal vsako dotiko z vinom, toda v tem slučaju ga bodeta pila samo onadva — hahaha.“

Brtoncelj je pomignil Gjuru, dejal oba kazalca med zobe in zabrlizgnil. Jezdeca, ki sta stala nepremično v precejšnji daljavi ter čakala na znamenje, se spustiita v dir.

Iz Gjurove kočé pa je pomolil kodrasto glavico Marko, katerega je vzbudil Brtoncljev žvižg, ter vprašal:

„Gospod, kaj pomeni to?“

Brtoncelj in Gjuro se okreneta.

„Marko, prišli so — pobratim in sovražnika! Glej, to je moj pobratim, hudodelca pa prihajata ravnokar.“

„To je tvoj pobratim? Kako se zove, kako naj ga kličem!“ vpraša Marko in poda roko Brtonclju.

„Da, moj prijatelj in pobratim Miloš“, odgovori Gjuro, med tem, ko so se vjele njegove oči z Brtoncljevimi.

„In Miloševa sovražnika prihajata šele zdaj? Gospod, zakaj niso došli vsi skupaj?“

„Kar moraš zvedeti, si zvedel. Miloševa sovražnika sta ob enem tudi moja in tvoja sovražnika. Pomni to, a ne kaži jima mržnje“, je bil kratek in nekoliko trd odgovor Gjura.

Ostala dva jezdeca se približata koči ter ostaneta kakih trideset korakov na mestu.

„Blíže, bliže, prijatelja!“ jimá zakliče Gjuro v slovenskem jeziku, da ga ni zlahka umel Marko.

Približala sta se — Kovaček in Blažev Tine. Oba sta bila izmučena od dolgotrajne ježe, saj nista poprej še nikdar jezdarila.

Posebno Kovaček je zelo upadel, a tudi Tinetu so se poznali sledovi prestanega truda in težav. Kovaček je z jeznim pogledom meril Brtonclja; spoznati je bilo na prvi pogled, da je moral preslišati marsikatero trdo besedo od njega. Tine pa je stal mirno in ponižno pred njima ter čakal, kdo začne.

„Kam naju še dovedeš, slepar“, je siknil Kovaček skozi zobe, „ali bova s Tinetom v tej bajti služila denar? Mar bi bil jaz, tepec, ostal doma za pečjo pa krpal škarpe, kakor pa tu zmrzoval in gladoval.“

„Vrnita se, ako moreta — pot vama je odprta, ako nočeta potrpeti, da pridemo do pravega kupca“, odgovori Brtoncelj ter pogladi tja v en dan belca.

Marko sicer ni natanko vedel, kaj obravnavajo, pač pa je spoznal iz vedenja in ostrih besedi, da je storil Brtoncelj tovarišema veliko krivico.

„Obljubil je sicer Gjuuru svojo pomoč, a le zato, da ga ni dalje mučil. Če sta pa v resnici sovažnika njegove domovine in Miloševa, pobratima Gjura — o tem se hoče prepričati.“

„Ali gremo takoj?“ vpraša Brtoncelj Gjura, ki si je vihal brke in gladil dolgo svojo brado.

„Ognjin mora priti v kratkem; počakajmo še nekoliko.“

Kovačka je vnovič razgrela.

„Vidiš Brtoncelj, ti si slepar! Povej, kaj nameravaš z nama? Kaj sem ti storil jaz, kaj ti je storil Tine, da se znašaš nad nama? Zakaj ne govoriš s tem človekom“, pri teh besedah pokaže na Gjura, „v jeziku, katerega govorim jaz? Ti si izdajalec!“

„Kaj vpije ta človek?“ popraša Marko Gjura, ki je smeje poslušal Kovačka.

„Blede se mu; pravi, da je nedolžen, da nismo vjeli pravih ptičkov“, se zlaže Gjuro.

Brtoncelj se ni zmenil za vpitje Kovačkovo, segel v torbo po steklenico ter pridno namakal suho grlo.

„Bodita uverjena“, tako ju je nagovarjal Gjuro, „da vaju nikdo ni osleparil, temveč da gotovo in sicer v kratkem zaslužita, kakor vama je bilo obljubljeno. Brtoncelj je stari kupčevalec z mojim bratom, ki ima posestvo v bližnjem selu in vinograde krog cvetočih vrtov. Pri meni ste se oglasili le radi tega, da vas popeljem na njegov dom. Za zdaj ste moji gostje, Alah naj vam odpre duri, vstopite!“

Kovaček in Tine nista bila kar nič prepričana o resnici Gjurovih besed, le lakota jima je velevala, da sta vstopila v brlog navidezno sicer mirna, a z gnjevom v duši.

Čez pol ure je na ognjišču zaplapolal plamen, po koči pa se je jel širiti prijeten vonj po pečenki.

„Kdaj pride Ognjin? Rekel si, da nas zasledujejo; Brtoncelj, kaj misliš s tem? Pa ne da bi razblebetal celo stvar po svetu, kakor običavajo v tvoji domovini stare ženske“, povzame Gjuro in odtrga z močnimi zobmi dobršen kos slatne pečenke.

Marko je pogledal z osupnjenostjo, kakor da bi mu prečital ravnokar spisano smrtno obsodbo — da ga varajo, o tem je bil zdaj zagotovljen.

Gjuro je bil v odgovor le Brtoncljev hipni pogled in pomenljivi utrip z očmi. Potem se pa nista menila več za ostalo družčino, temveč zleknila sta se po medvedji koži ter zasmrčala.

Ogenj je na ognjišču počasi prasketal, sicer pa je bilo v koči mirno in tiho kakor v grobu.

Od dolgo trajne ježe utrujena sta se naša ujetnika stisnila drug k drugemu in hotela zaspati. Toda skrbi so ju mučile in jima branile, da kar nista mogla zaspati.

„Kovaček, moliva še par očenašev za srečno vrnitev v domovino; verjemi mi, Brtoncelj ima hude nakane, moliva, molitev pomaga. Ah, moja uboga mati, da bi vi vedeli — —“, tako je šepetal Tine in dregal s komolcem Kovačka, ki je po končani večerni molitvi padel takoj v neko omotico, a zaspal ni.

„Kaj hočeš, daj mi mir in pazi, da te ne zasači ta črni ropar ali pa satan Brtoncelj!“ ga je svaril Kovaček, ko se je na lahno dvignil in pogledal po spečih. Korak od njega je bil zavit v preprogo Marko; tudi ta ni zaspal — današnji dogodki so uplivali preveč živo na njegovo domišljijo. Nekako potajil se je, tako da je imel prosto uho in za dihanje dovolj svežega zraka.

Marko sicer ni bil kos slovenščini, a ker so si vsi južno-slovanski jeziki zelo sorodni, torej tudi slovenščina in bolgarščina, je vjel marsikako besedo, ki je bila zanj te važnosti, da si je razvozlaval, kar je imel še zamotanega gledé razmerja med njegovim gospodom in nenavadnimi gosti.

„Jaz ne morem spati, preveč sem truden“, je tožil Tine, hoteč razplesti pogovor med Kovačkom.

„Daj, moliva!“ in izvlekel je rožni venec, ki mu ga je bila dala na pot ljubeča mati.

„Pozneje, če hočeš! zdaj je treba misliti na rešitev. Pa ko bi človek vedel, kaj namerava z nama ta vrazji Brtoncelj? Ali naju hoče prodati v sužnost, ko naju je pripeljal k temu črncu? Meni se zdi, da je Turek — pa vendar menda ne, ko tako gladko govori naš jezik. O Turkih sem že marsikaj čul od starih ljudi, ki ne lažejo — Bog se usmili! Saj pravim, Iglíčar je poznal Brtonclja, kakor nikdo — zato sta si bila tudi vedno navskriž.

Ali se spominjaš, Tine, tistega večera, ko smo sedeli v Brtoncljevi hiši in pili za slovo, kako sta se sporekla? — Le vrzi me pod kap, samo toliko pazi, da ti ne odpade umazana roka! — tako mu je rekel Iglíčar, Brtoncelj pa je stal sredi sobe bled kakor kreda in niti z očmi si ni upal treniti. Tine, Iglíčar je vedel, zakaj je tako govoril, pa tudi Brtoncelj je vedel, zakaj mu ni odgovarjal. Ali misliš, da ne?“ Tako je govoril boječe in komaj slišno, Tine pa je bil zatopljen v molitev.

„— za sovražnike, ki nas zalezujejo, hoteči nam škoditi na duši in telesu; češčena si Marija . . .“ Na Tinetovem rožnem vencu so padale jagode, z njegovih lic pa so kapale solze . . .

Mladeníč menda še nikdar ni občutil teh besedi, ki jih je pogosto pridevala njegova mati dokončanemu rožnemu vencu, tako globoko v srce segajoče, kakor baš sedaj, ko je bil vjet — v roparskem brlogu. Pred očmi so mu vstajali spomini na zadnje ure, katere je preživel pri bolni materi, in težke misli so mu vznemirjale dušo: morda vzdihuje po njem, ki jo je pustil samo v revščini in skrbeh, in se morebiti ne vrne nikdar več; morda trepeta v zadnjih trenutkih, morda pa leži bleda na mrtvaškem odru, ljudje pa prihajajo, po prstih in natihoma pa si šepetejo o njem, o hudobnem sinu, ki jo je pustil, da pogine v gladu in bolezni . . . Ljudje so trdi, a on ve, da se mu ni nikdar vrivala zla misel, šel je v svet, da ji pomaga, ker jo ljubi, kakor ljubi vsak dober sin dobro mater.

Lunini žarki so polzeli po sliki njegove matere, ki jo je poljuboval in močil s solzami.

Starček in gora.

Aj, vsa s snegom si pokrita
Gora veličastna ti;
Krasno vrh se bel ti svita,
Kadar zarja ga zlati.

Ko pa pômlad se povrne,
Pa še lepša, lepša boš:
Mene pa takrat zagrne
S črno zemljo tropa mož . . .

F. Osojski.

